STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02213

KOMEDYANT

Georg Freshel

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

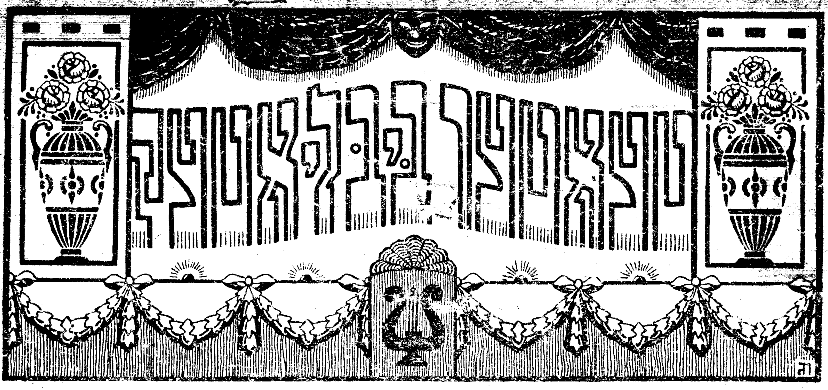

געארג פרעשעל

קאמעדיאנט

קאמעדיע אין איין אקט.

יודיש דורך

זלמן זילבערצווייג

1920

געארג פרעשעל.

קאמעדיאנט.

קאמעדיע אין 1 אקט.

יודיש דורך זלמן זילבערצווייג.

פּערזאָנען:

עריך — שוישפּילער.

פֿריץ — זיין פֿריינד.

האַנס טילדאַ.

פֿרוי בירק.

אַ רעפּאָרטער.

Drukarnia Piment i Szwabe, Warszawa, Sierakowska 4.

א שען מעבלירט צימער. די ווענד זענען בעהאנ־
גען מיט קרענץ. לינקס א בילד פון א יונגער פרוי, די ראם
איז בעהאנגען מיט א שווארצען באנד.

ערשטער אויפטריט.

פריץ און עריך (קומען אריין, ביידע שווארץ געקליידט).

— עריך שוישפּילערישע מאניערען, ניט קוקענדיג אויף דער יוגענד, דאס אין ראזירט געזיכט סימנים פון ווים. מאכט א איינדרוק ווי א דערשלאגענער. אין יעדער בעוועגונג פיהלט זיך דער שוישפּילער. קיין שום נאטירליכע, געקינסטעלטע זשעסטען).

— פריץ א יונגערמאן, געוועהנליך אויסזעהן.

פריץ: אט זענען מיר ווידער דא. דו רעכענסט דא צו בלייבען אדער אוועקצופאהרען?

עריך (דערשלאגען): כ'ווייס ניט. כ'האב נאך וועגען דעם ניט געטראכט.

פריץ: איך מיין, אז ס'וואלט געווען בעסער, ווען דו פאהרסט אוועק פון דאנען. דער מענש ענדיגט זיך סיי ווי באלד. אנדערש וואו וועסטו לייכטער פערגעסען.

עריך (טראגיש): פערגעסען? קאן איך דען פערגעסען?

פריץ: נו, אויב ניט פערגעסען, איז כאטש אבגעוועהנען זיך...

עריך (מיט בענקשאפט): אבגעוועהנען זיך? קאנסט זיך אבגעוועהנען פון עפּעס?

פריץ: דא העלפט נישט קיין סאפיסטיק, דו דארפסט פונ־דעסטוועגען וועגען דעם א טראכט טון.

ע ר י ך (ווי פריהער): אָ, יאָ, אויב ס'איז נויטיג...

פ ר י ץ (פריינדליך): הער אויס, עריך, לאָמיר זיך רוהיג דורכ־ריידען, דו דאַרפסט זיך ניט אַזוי אָבשרעקען צוליב'ן ווייטען וועג. צום בעדויערן איז עס אַ פערלוסט, וועלכער וועט שוין ניט צוריק קומען. דו דאַרפסט זיך מיט וואָס ס'איז פאַרנעהמען, דו טאָרסט ניט אַזוי פערצווייפלען, דו דאַרפסט עפּעס טון. קוק אַדורך אַ נייע ראָל אָדער עפּעס אַנדערש. דו דאַרפסט אַרבייטען.

ע ר י ך (טראַגיש): קאָן איך דען אַרבייטען?

פ ר י ץ: דו דאַרפסט זיך בערוהיגען, אַז ניט, וואָס וועט זיין פון דיר, מיט דיין קונסט?

ע ר י ך (געפיהללאָז): פון מיר קאָן שוין גאָרנישט זיין. פאַר מיר האָט זיך אַלץ געענדיגט.

פ ר י ץ: דו דאַרפסט אַזוי ניט ריידען. דער קלאַפּ האָט דיך געמאַכט טרויריג, זעהר טרויריג, דו ביזט דאָך אָבער אַזאַ יונ־גער, אַזאַ טאַלענטירטער שוישפּילער, דו טאָרסט ניט זיין אַזוי פער'מרה־שחורה'ט...

ע ר י ך כ'מוז... (פאַלט אַריין אין נעווען, פּמעט ווי אין היסטעריקע „אָסוואַלד" פון די „גייסטער"). כ'קאָן ניט, כ'קאָן נישט... רייד ניט מיט מיר! וואָס ווילסטו פון מיר? לאָז מיך געהן...

פ ר י ץ (טיף גערירט): אָבער, עריך, אין גאָטס נאָמען..' וואָס וועט פון דיר ווערען? דו דאַרפסט אַ ביסעל צו זיך קומען, דו טאָרסט ניט זיין אַזוי שוואַך, דו הערסט?

ע ר י ך (הערט איהם ניט, פערטיפענדיג די אויגען אין דער ווייט־קייט): ווי מיינסטו, האָט זי מיך שטאַרק געליבט?

פ ר י ץ (איינבויגענדיג זיך ביז צו די אַקסלען): טראַכט ניט ווע־גען דעם... טראַכט בעסער וועגען עפּעס אַנדערש.

ע ר י ך (פערצווייפעלט): כ'קאָן ניט טראַכטען וועגען עפּעס אַנ־דערש... שרעקליך, שרעקליך... ניט טראַכטען...

פ ר י ץ: בערוהיג זיך, עריך, הערסט? דו מוזט זיך בערוהי־גען. וועסט דאָך דערמיט דיר גאָרניט העלפען.

ע ר י ך (ווי ער וואָלט זיך אונטערגעגעבען דעם שיקזאַל: קאַרל מאָר פון „די רויבער"): אָ, ווי שרעקליך דאָס איז, וואָס איך קען זיך ניט

העלפן. אַט דער שרעקלעכער, װריקענדער „אַלץ אומזיסט“ װעט מיך משוגע מאַכן.

פ ר י ץ: בערוהיג זיך שױן אַמאָל... ס'שטאַרבן דאָך פֿרױען בײ אַנדערע מענער אױך.

ע ר י ך (געטרײסט): כ'װײס... כ'װײס... אָ, אַנדערע פֿרױען... אַנדערע פֿרױען... גוט... (שרײט) אונזער פֿרוי אָבער האָט ניט געדאַרפֿט שטאַרבן... דו הערסט, אונזער האָט ניט געדאַרפֿט...

פ ר י ץ: עריך, כ'דערקען דיך ניט, דו האָסט דאָך פֿריהער... דו האָסט דאָך זי פֿריהער איבערהױפּט ניט...

ע ר י ך: ניט געליבט? יאָ, דו ביזט גערעכט, איך האָב זי ניט געליבט... און, אַז זי האָט דערפֿיהלט, אַז איך ליב זי ניט, װאָס האָט זי געטון? (מיט מיה) זי איז געשטאָרבן צוליב מיר! דו הערסט? זי איז געשטאָרבן צוליב מיר! (פֿאַלט אױף אַ שטול, פּױזע—ראָזומערם האָלם“).

פ ר י ץ: אָבער דאָס בעװאוסטזײן, אַז אונז שען, שטאַרק געפֿיהל...

ע ר י ך (שטרענג: פֿערדינאַנד פֿון „אינטריגע און ליבע“): שװײג!...

פ ר י ץ (װײטער רײדענדיג): אַט די אײנע זאַך. אַז מ'שטאַרבט צוליב דיר, דאַרף דיך בערוהיגען, פֿערלײכטערן דײנע לײדען און געבען דיר מוט צו קעמפֿען מיט דער פֿערצװײפֿלונג.

ע ר י ך (װידער „אָסװאַלד“): הער אױף... כ'קאָן ניט פֿערטראָגען דײן שטימע... געה אַװעק... געה אַװעק... פֿאַרװאָס געהסטו ניט אַװעק?

פ ר י ץ: כ'קאָן דיך ניט איבערלאָזען אײנצעם אַלײן.

ע ר י ך (טראַגיש): דו קאָנסט געהן, קאָנסט דיר רוהיג געהן... כ'קאָן ניט בעגעהן קײן זעלבסטמאָרד...

פ ר י ץ: יאָ, עריך, יאָ, דו טאָרסט ניט שטאַרבן, דו דאַרפֿסט לעבען.

ע ר י ך (פֿערבענקט): לײדען... אַלס שטראָף... כ'װאָלט זיך שױן לאַנג דער'הרג'עט, װען כ'װאָלט ניט געװאָלט אַלס שטראָף טראָגען אַ טרױער איפּ'ן גאַנצען לעבען.

פ ר י ץ: אַלס שטראָף?... איך פֿערשטעה דיך ניט...

ע ר י ך (טרױעריג): זײ צופֿרידען דערפֿון, װאָס דו פֿערשטעהסט

מיך ניט... אָ, ווען דו וואָלסט געוואוסט, ווען דו וואָלסט געוואוסט...

פריץ: וואָס איז דען?

עריך (מיט אַ מערדערישער איראָניע — „האַמלעט"): דאָ איז גאָרניט צו וויסען, גאָרניט צו פערשטעהן.

פריץ: איך... איך פערשטעה איבערהויפּט...

עריך: שווייג... רייד ניט... (פּויזע) וואָס בין איך? (בייז) איך בין אַ אויסוואורף... איך בין אַ געמיינער נידערטרעכטיגער אויסוואורף... (פאַלט אויף אַ שטול).

פריץ: נו, עריך, הער זיך אויף אויפצורעגען... טרינק אויס אַ גלאָז וואַסער... בערוהיג זיך...

עריך (פערמאַכענדיג די אויגען, מיט אַ ציטערדיגע שטימע): וואָס האָב איך געזאָגט?

פריץ: גאָרניט, כ'בעט דיך...

עריך (בייז): איך האָב געזאָגט, אַז כ'בין אַ אויסוואורף? איך האָב דאָס געזאָגט, יאָ?

פריץ: יאָ, אָבער דו ביזט דאָך אַזוי אויפגערעגט, אַז ס'איז טאַקע...

עריך (טרויעריג און שאַרף): איך בין פאָלשטענדיג רוהיג, כ'בין ניט אויפגערעגט, דו הערסט, פריץ, איך בין טאַקי אַ אויסוואורף.

פריץ: עריך, דו הויבסט שוין ווידער אָן... פאַרוואָס רעדסטו אַזוי?

עריך: ווייל דאָס איז אמת... אמת...

פריץ: דו רעדסט נאַרישקייטען, ווייל דו ביזט אויפגערעגט...

עריך: ניין, איך בין ניט אויפגערעגט, איך ווייס וואָס כ'רייד... הער, פריץ, דיר וועל איך זאָגען, פאַרוואָס כ'בין אַ אויסוואורף, יאָ, גאַנץ געוועהנליך אַ אויסוואורף! דיר וועל איך עס ערקלערען. (האַלוציגירענד — „ראָזמערס האָלם") מיין פרוי איז געפאָהרען צוזאַמען מיט אַ רעטונגס-אָבטיילונג, ווייל זי האָט געוואוסט, אַז איך געפין זיך אויף דער שיף, וואָס האָט זיך צושעדיגט אָן אַ פעלז. יאָ, יאָ, אַזוי איז עס: איך האָב זי געזעהן אויף אַ שיפעל, דאָס שיפעל האָט זיך איבערגעדרעהט און זי איז דערטרונקען געוואָ-

רען... איצט ווייסטו שוין אַלץ. איצט איז דיר שוין אַלץ קלאָר. דו ווייסט אָבער נאָך ניט, וואָס איך האָב דאַן געטון אויפ׳ן שיף! טאָ זיי-זשע וויסען... איך בין דאָרט געוועזען מיט מיין געליבטע... איך האָב זיך גערעטעט, אַלע האָבען זיך גערעטעט, נאָר זי... זי... איז אומגעקומען — און איך בין דאַן געוועזען צוזאַמען מיט אַ געליבטע... (פּויזע... פּייערליך) און דעריבער בין איך אַ אויסוואורף...

פ ר י ץ (מיט געריהרט): דו... איך... איך רעכען, אַז דו נעהמסט דיר די זאַך צופיל צום האַרץ... ווייל... פיל מענער האָבען געליבטע, און דעריבער...

ע ר י ך (פערבענקט): און זי איז געשטאָרבען...

פ ר י ץ: יאָ, דאָס איז שרעקליך... ס׳קאָן אָבער זיין, אַז דאָס איז נור אַ צופאַל. זי איז צוליב נייגעריגקייט געפאָהרען מיט יער רעטונגס-אָפּטיילונג. זי האָט דאָך גאָרנישט געקאָנט וויסען, אַז דו ביסט אויף דער „בריטאַניאַ"...

ע ר י ך: זי האָט געוואוסט, איך האָב איהר טעלעגראַפירט...

פ ר י ץ: אויב אַזוי, איז עס פיל שרעקליכער, ווי כ׳האָב געמיינט, נאָר ס׳איז פאָרט אַ צופאַל, אַ שרעקליכער צופאַל...

ע ר י ך (טראַגיש, אַנערווענדיג מיט׳ן פינגער אין דער הויך): דאָס איז מעהר ווי אַ צופאַל... דאָס איז אַ שטראָף פון גאָט...

פ ר י ץ: דו דאַרפסט זיך אָבער ניט אַזוי פיל בעשולדיגען...

ע ר י ך: ניין, איך בעשולדיג מיך ניט, דער טויט בעשולדיגט מיך, אָבער... (מ׳קלאַפּט) אַריין...

צווייטער אויפטריט.

ד י ז ע ל ב ע און מ א ד א ם ב י ר ק (אַ דיקע, עלטערע פרוי).

ב י ר ק (אין טיר): ה׳ סילדאַ איז געקומען און אָט איז אַ טעלעגראַמע...

ע ר י ך: זאָל ער צו-וואַרטען...

ב י ר ק: און די טעלעגראַמע?

ע ר י ך: אַ, די טעלעגראַמע, גיט אַהער (שרייבט זיך אונטער. מאַדאַם בירק גיט אָב) זיכער אַ מיטגעפיהל-טעלעגראַמע... לעז איבער...

דריטער אויפטריט.

די זעלבע אָהן מאַדאַם ביִרק.

פ ר י ץ (רייסט אויף די טעלעגראַמע, לעזט): „דעם 15-טען זע־נען די דראָטען געוועזען איבערגעריסען. צוליב דעם האָט די טע־לעגראַמע № 179 ניט געקאָנט צוגעשטעלט ווערען אין דער צייט. די הויפּטפערוואַלטונג פון טעלעגראַף" — „כ'קום צופאָהרען אויף דער בריטאַניע. עריך".

ע ר י ך (שפּרינגט אויף. אַ ווילדע פערגעסט ער, אַז ער איז אַ שויי־שפּילער, געהט אָבער באַלד צוריק אַריין אין דער ראָל): וואָס? וואָס?

פ ר י ץ (לעזט נאָך אַ מאָל דורך): „כ'קום צופאָהרען אויף דער בריטאַניע. עריך".

ע ר י ך (צוטומעלט): דאָס איז דאָך מיין טעלעגראַמע. וויי־זט אַהער (לעזט) דראָטען צובראָכען... נישט צוגעשטעלט... כ'קום צו־פאָהרען אויף דער בריטאַניע... ווי אַזוי האָט דאָס געקאָנט זיין? טאָ פון וואַנען האָט זי געוואוסט?

פ ר י ץ: דאָס איז ווירקליך דיין טעלעגראַמע?

ע ר י ך: יאָ, די טעלעגראַמע, וועלכע כ'האָב געשיקט צו מיין פרוי.

פ ר י ץ: און וועלכע מ'האָט איהר גאָרניט צוגעשטעלט...

ע ר י ך: אָבער, אין גאָט'ס נאָמען, פון וואַנען האָט זי גע־וואוסט, אַז איך בין אויף דער בריטאַניע?

פ ר י ץ: דאָס איז זעהר מערקווירדיג...

ע ר י ך: פאַרוואָס איז זי גראָד געפאָהרען מיט דער רע־טונגס-אָבטיילונג? פאַרוואָס?

פ ר י ץ: ס'קאָן זיין, אַז זי האָט צופעליג געוואוסט, אַז דו ביזט אויף דער שיף?

ע ר י ך: ביין, אויס נאַגיריגקייט ריזיקירט מען ניט מיט'ן לעבען (ווידער מיט פּאַטאָס) גאָט מיינער... גאָט... פאַרוואָס איז זי געפאָהרען? פאַרוואָס?

פ ר י ץ: ס'קאָן גאָר זיין...

ע ר י ך: ניין, דאָ מוז זיין אַ סבה... (שטעהט אויף) ס'קאָן זיין... דו ווייסט, ווען אַ פרוי ריזיקירט מיט'ן לעבען און פאָהרט אויף אַ אונטערגעהענדע שיף... אָ, מיר דאַכט זיך... מאַדאַם בירק, דאָס זענט איהר?

פערטער אויפטריט.

די זעלבע און מאַדאַם בירק.

ב י ר ק: דאָ בין איך, וואָס ווילט איהר?

ע ר י ך: קומט אַריין!...

ב י ר ק: כ'בין אָבער נישט רעכט אָנגעטון...

ע ר י ך: איהר קאָנט אַריינגעהן (בעהערשט זיין צאָרן). איך וועל אייך פרעגען... צי קאָנט איהר מיר דערצעהלען פון מיין פרוי'ס לעצטען טאָג... געדענקט איהר דעם טאָג?

ב י ר ק: דינסטאָג?!

ע ר י ך: יאָ, יאָ, דינסטאָג.

ב י ר ק: יאָ, פערשטעהט זיך, אַז כ'געדענק אלץ ביז די לעצטע קלייניגקייט. יאָ, דינסטאָג אין דער פריה איז גאָרניט געווען. די מאַדאַם איז אויפגעשטאַנען אַרום אַכט, געפרישטיגט די געוועהנליך...

ע ר י ך: ריכטיג, ריכטיג... ווייטער...

ב י ר ק: דערנאָך איז זי אַוועק אַ ביסעל שפּאַצירען, נאָר אַזוי ווי דער הימעל האָט זיך בעדעקט מיט וואָלקענס און ס'איז געוואָרען פינסטער, איז זי באַלד צוריקגעקומען. אַזוי ווי זי איז נאָר אַריינגעקומען, האָט זיך אַראָבגעלאָזט אַ רעגען און ס'איז געוואָרען אַזוי פינסטער ווי ביינאַכט.

ע ר י ך: זי איז געווען אויפגערעגט?

ב י ר ק: איך אָנהויב ניט, נאָר ווען זי האָט אַרום דריי בעקומען די טעלעגראַמע.

ע ר י ך (זעהר פערוואונדערט): די טעלעגראַמע?

פ ר י ץ (צוזאַמען מיט עריכ'ן): אַרום דריי אַ זייגער?

ב י ר ק: נו, יאָ, די טעלעגראַמע...

ע ר י ך (שפּרינגט אויף הייטער, גיפטיג): וואָס פאַר אַ טעלעגראַמע?

ב י ר ק: פֿון אייך...

ע ר י ך (קאַלט): וואו איז די די טעלעגראַמען?

ב י ר ק: כ׳ווייס ניט... די מאַדאַם האָט זי געווים בעהאַלטען...

ע ר י ך: וואו?

ב י ר ק: כ׳ווייס ניט...

ע ר י ך: גיט אַ קוק... אָט זענען די שליסלען...

ב י ר ק: באַלד (אָב).

ע ר י ך: פֿריץ, פֿריץ, וואָס איך וועל זיך באַלד דערוויסען!

פֿ ר י ץ: מיר וועלען באַלד אַלץ וויסען.

ע ר י ך: ווען, האָט זי געזאָגט, איז געקומען די טעלעגראַמע?

פֿ ר י ץ: דריי אַ זייגער...

ע ר י ך: דעמאָלט זענען די דראָטען נאָך ניט געווען איבערגעריסען.

ב י ר ק (קומט צוריק): אָט איז די טעלעגראַמע...

ע ר י ך (געהמט זי): גוט... ר׳קאָנט געהן! (מ אַ ד אַ ם ב י ר ק אָב).

פֿינפֿטער אויפֿטריט.

ע ר י ך, פ ר י ץ

ע ר י ך (לעזט די טעלעגראַמע): אַ פֿעררעט... אַ פֿעררעט...

פֿ ר י ץ: וואָס איז דען?

ע ר י ך: כ׳וועל איהם דעם מח צושפּאַלטען... אַזאַ אויסוואורף...

פֿ ר י ץ: וועמען, עריך?

ע ר י ך (מיט אַ שרעקליך געלעכטער): אָך, איך נאַר... נאַר... צוליב מיר איז זי געשטאָרבען...

פֿ ר י ץ: וואָס?

ע ר י ך (מיט אַ געלעכטער): שוויג... לעז... מיין שאַץ, כ׳קום היינט צופֿאָהרען אויף דער בריטאַניע, האַנס סילדאַ... און איך האָב געמיינט, אַז צוליב מיר... און וועל איהם אויספּאַטשען... איך...

פֿ ר י ץ: בערוהיג זיך...

ע ר י ך (ווי אַ פשוט׳ער טיף בעליידיגטער בשר ודם): בערוהיג זיך... איך זאָל זיך בערוהיגען... גיט קוקען אויפֿ׳ן פֿעררעט... קיי

נער אין דער גאַנצער וועלט איז ניט אַזוי אָבגעגנאַרט געוואָרען. זי איז אַהערגעקומען צוליב איהר געליבטען, און איך האָב געמיינט, אַז צוליב מיר... וואָס פאַר אַ ציניזם.

פריץ: אָבער, עריך...

עריך: צוליב מיר... איך האָב געמיינט, אַז זי איז צוליב מיר אַהערגעקומען און כ'האָב זיך געפיהלט ווי אַ שילער-יונגעל, און זי איז גאָר געלאָפען צו איהר געליבטען... אַזאַ...

פריץ: אָבער בערוהיג זיך, דו ביזט דאָך נישט דער ערשטער, וועמען מ'נאַרט אָב.

עריך: ניט דער ערשטער... איך... איך בין אָבגענאַרט געוואָרען... מ'האָט מיך אָבגענאַרט...

פריץ: דו האָסט דאָך אָבער אויך...

עריך (דראָהענד): וואָס?

פריץ (ווייך): איך האָב געוואָלט זאָגען: דו האָסט דאָך אויך געהאַט אַ געליבטע...

עריך (בייז): ווער וועט מיך דאָס בעשולדיגען, אַז איך האָב אָבגענאַרט מיין פרוי? ווער?!

פריץ: דו ביזט דאָך אַליין...

עריך (ניט הערענדיג איהם): איך וועל אָט דעם פרעכען...

פריץ: דו האָסט דאָך פריהער געזאָגט...

עריך (מיט דער נאַטירליכער שטימע): נו? (הארט) די וואָגשאַלען זענען אָבער ניט קיין גלייכע... אַ מאַן דאַרף האָבען אַ געליבטע און אַ פרוי טאָר קיינמאָל ניט האָבען קיין געליבטען...

פריץ: איך פערשטעה דאָס ניט...

עריך (ערגסט): דאָס איז אַ נאַטור-געזעץ... (טרויריג) און דערפאַר וועל איך סיידאַן ערמאָרדען.

פריץ (נאַאיוו): ווי אַזוי?

עריך: „און אין דער מינוט האָט ער זיך געוואָרפען אויף איהם און איהם ערמאָרדעט“... (אַ לאַנגער זשעסט)

זעקסטער אויפטריט.

דיזעלבע, בירק.

בּירק (אין דער טיר): דער הערר סילדאַ זאָגט, אַז ס'האָט זיך איהם שוין צוגעגעסען צו וואַרטען.

עריך (מיט אַ דונערנדע שטימע): ווער?

בּירק (דערשראָקען): הערר סילדאַ...

עריך (צו פריצ'ן): דו הערסט?... זיין צייט איז געקומען... (רוהיג: „קעניג פילים") זאָל ער אריינקומען... (בּירק אָב).

פריץ (ציטערט פאַר אויפרעגונג): דו ווילסט אָט שוין?...

עריך: ניין, זאָל ער צוערשט פיהלען מיין טיפע פעראַכטונג צו איהם... ביזט גרייט צו זיין מיין סעקונדאַנט?

פריץ (ציטערנדיג): יאָ... (מ'קלאַפּט).

זיבּעטער אויפטריט.

עריך, פריץ און סילדאַ.

עריך: אריין... (ווי סילדאַ קומט נאָר אריין, ווערט ער אַ ביסעל מעלאַנכאָליש — ראָר „אַמעלאָ") אַ, דאָס זענט איהר, ה' סילדאַ?

סילדאַ (אַ זעהר עלעגאַנטער הערר. אין זיין ריידען פיהלט זיך איראָניע): כ'דריק אייך אויס מיין טיפסטען מיטגעפיהל... דריקט איהם די האַנד) אייער פערלוסט איז אַ גרויסער קלאַפּ...

עריך (צוּבּראָכען): אַ קלאַפּ, וואָס כ'וועל קיינמאָל ניט פערגעסען...

סילדאַ: נו, מיט דער צייט געהט דאָך אַלץ אריבּער... (בּעמערקט פריצ'ן) אַ, איהר זענט אויך דאָ?... וואָס פאַר אַ צופאַל...

פריץ: איך בּין געקומען בּערוהיגען מיין פריינד...

סילדאַ: די צייט וועט איהם בּערוהיגען. אַ מענש וועלכער שטייגט פון איין טריאומף צום אנדערן, קאָן ניט לאַנג געדענקען אין אַ פערלוסט...

עריך (ווי פריהער): דעם פערלוסט וועל איך שטענדיג געדענקען.

סילדאַ: איהר דאַרפט זיך בּערוהיגען, איהר טאָרט ניט קלערען וועגען דעם. וואָרום אויב ניט, טאָ ווי אַזוי וועט איהר אויף דער נייער וואָך קאָנען שפּילען ראָמעאָ?

ע ר י ך (פּרוצלונג זעהר ליבליך): איהר מיינט, אז דאָס קאָן מיר שאַדען?

ס י ל ד אַ: געוויס, יעדע אויפרעגונג שטערט, איהר דאַרפט פערגעסען אין אייער אומגליק

ע ר י ך: איהר זענט געריכט... (שטעלט זיך אַוועק אין אַ פּאָזע): די קונסט איז פריהער פאַר אַלעם. כ'וועל פּרובען פערגעסען...

ס י ל ד אַ: אויסגעצייכענט, אָט דאָס געפעלט מיר! איהר וועט אַלזאָ שפּילען...

ע ר י ך (ערגסט): יאָ, ווי האָב איך געזאָגט: די קונסט איז פריהער פאַר אַלעם... איך בין ניט קיין-בעל-הבית איבער זיך, איך געהער צו דער געזעלשאַפט. כ'וועל שפּילען...

ס י ל ד אַ: גרויסאַרטיג... כ'בין ניט קיין בעל-הבית איבער זיך, כ'געהער צו דער געזעלשאַפט... אָט די פראַזע וועלט געדאַרפט בעוואוסט ווערען אין דער גאַנצער וועלט.

ע ר י ך; כ'בעט אייך זי ניט צו פערשרייבען...

ס י ל ד אַ: נייך? אַ שאָד... כ'וועה זיך גראָד היינט מיט'ן רעדאַקטאָר.

ע ר י ך: אָך, אַזוי, פערשטעהט זיך... נאָר איך בעשווער אייך, אז איהר זאָלט ניט דערמאָנען מיין נאָמען...

ס י ל ד אַ: איהר קאָנט זיך אויף מיר פערלאָזען... וואו איז אייער פרוי געשטאָרבען?

ע ר י ך (דערשלאָגען): זי איז געשטאָרבען צוליב מיר...

ס י ל ד אַ: אָט דער פאַל איז זעהר טראַגיש...

ע ר י ך: איז עס שוין געדרוקט אין די צייטונגען?

ס י ל ד אַ: אַלע צייטונגען זענען שוין דערמיט פול...

ע ר י ך (דעקלאַמירט): אָ, די צייטונגען... דאָס גרעסטע, היי- ליגסטע ראַכען זיי פאַר אַ קאָמעדיע...

ס י ל ד אַ: דאָס איז טאַקע זעהר טראַגיש... איהר ווייסט אָבער דאָס וואונדערבאַרסטע: אין דער דאָזיגער געשיכטע? איך בין צוזאַמען מיט אייך געפאָהרען אויף דער בריטאַניע... און האָב גאָרניט געזעהן...

פ ר י ץ (איבערראַשט): איהר זענט אויך געווען?

ע ר י ך (רוהיג): איהר האָט אויך געליטען פֿון דער שיף־קאַטאַסטראָפֿע?

ס י ל ד אַ: יאָ, ס'איז געווען אַ שרעקליכער מאָמענט, ניט אמת? איך האָב זיך געראַטעוועט דער לעצטער, כּדי צו צוקוקען די גאַנצע סצענע ביז צום סוף.

ע ר י ך (ווידער פֿערבענקט): די סצענע, וואָס האָט מיר צוגע־רויבט מיין גליק, מיין טייערסטע...

ס י ל ד אַ: אומגליקליכער...

ע ר י ך: איהר האָט געקענט מיין פֿרוי?

ס י ל ד אַ: געוויס... זאָגאַר זעהר גוט... מיר האָבען זיך בע־קענט אין אסטענדע... אַ ליבע, שענע פֿרוי...

פֿ ר י ץ (ווי פֿריהער): עריך...

ע ר י ך (קאַלט): וואָס איז דיר?

פֿ ר י ץ (בעטריבט): גאָרנישט, גאָרנישט...

ע ר י ך: אָט איז איהר פֿאָטאָגראַפֿיע (מיט אַ טיפֿען זיפֿץ) אָ, גאָט, איך האָב נאָר די פֿאָטאָגראַפֿיע, אַליין אָבער ליגט זי אין קאַלטען קבר.

ס י ל ד אַ: בערוהיגט אייך, קומט צו זיך... איהר האָט דאָך אַ בעפֿרידיגונג, וואָס זי איז געשטאָרבען צוליב אייך...

ע ר י ך: וואָס קאָן מיך בערוהיגען? וואָס! אָ, די בענקשאַפֿט, וואָס פֿערקלעמט מיר דאָס האַ־ץ...

ס י ל ד אַ: בערוהיגט אייך. מיין פֿעטער, דער דירעקטאָר פֿון קעניגליכען טעאַטער, זאָגט...

ע ר י ך (אויפֿגעלעבט): אָט דער בעריהמטער מענש איז אייער פֿעטער? דאָס הער איך צום ערשטען מאָל... דאָס איז אינטערע־סאַנט... אויב אַזוי, איז, ווען איהר ווילט...

ס י ל ד אַ: כ'בין שטענדיג גרייט אייך צו דינען...

ע ר י ך (זעהר ליבליך): אויב ס'איז אייך ניט שווער צו בע־קומען פֿאַר מיר אַ אַנגאַזשמענט... כ'בין זעהר ניט צ פֿרידען פֿון מיין טעאַטער...

ס י ל ד אַ: אייער איצטיגער פּאָסטען געפֿעלט אייך ניט?

ע ר י ך : ניין, כ'זוך שוין לאנג...

ס י ל ד אַ : נו, געוויס, איך וועל אייך אַ ביסעל צו העלפען.

ע ר י ך : דאָס וואָלט געווען גרויסאַרטיג... יאָ, מיר וואָלטען בעקאַנט... איהר וועט אפשר פרישטיקען מיט מיר?

ס י ל ד אַ : אָבער...

ע ר י ך : ניין, ניין, איהר מוזט כאָטש טרינקען אַ גלאָז וויין... (רופט): מאַדאַם בירק...

אַלטער אויפטריט.

די זעלבע, מ אַ ד אַ ם ב י ר ק.

מ אַ ד אַ ם ב י ר ק (אין טיר): איהר ווילט?

ע ר י ך : וויין און דריי גלעזער.

ב י ר ק : זאָפאָרט (ברענגט).

ע ר י ך : אַלזאָ, איז דער דירעקטאָר טאַקע אייער פעטער? אַ זעלטענער צופאַל... נו, כ'בעט אייך, טרינקט... און איהר האָט אויף איהם אַ איינפלוס אויך? אויב אַזוי, קאָנט איהר מיר טון אַ גרויסע טובה.

ס י ל ד אַ : כ'וועל טון אַלץ, וואָס ס'וועט מיר נאָר מעגליך זיין.

ע ר י ך (טרינקט): לז"ח, נאָך אַ גלעזעל...

ס י ל ד אַ : ניין, אַ דאַנק, כ'מוז געהן. כ'דאַרף זיך נאָך איבערטון צו דער יאַגד...

ע ר י ך : איהר זענט אַ שיסער? וואהרשיינליך אַ גוטער שיסער?

ס י ל ד אַ : אין ניצא האָב איך בעקומען צוויי פריזען... נו, כ'מוז שוין געהן... כ'האָב אייך שוין אַזוי אויך געשטערט...

ע ר י ך : וואָס רעדט איהר...

ס י ל ד אַ : ניין, ניין, כ'געה... (קיאַפּט עריכ'ען איבער דער פלייצע) אַלזאָ, זייט אַ ביסעל מוטערער, מ'טאָר ניט קלערען וועגען דעם, וואָס מ'קאָן שוין אַנדערש ניט מאַכען... אויף ווידערזעהן, מיינע העררען... אַדיע!

פ ר י ך : אַדיע... (ע ר י ך בעגלייט ס י ל ד אַ'ן ביז צו דער טיר. מ'הערט איינצעלנע ווערטער: פ ע ט ע ר, ד י ר ע ק ט אָ ר, ר ע ק אָ מ ע נ-

דורען כ'חעל מון אלץ מעגליכע, אדיע א. ד. גל.

ניינטער אויפטריט.

פריץ און עריך.

עריך (קומט צוריק): נו, וואס זאגסטו? איז דאס נים גרדיסארטיג?

פריץ (קאלט): וואס?

עריך: וואס דער דירעקטאר איז זיין פעטער!

פריץ: וואס וואלסטו געהאט דערפון, ווען זיין פעטער איז זאגאר א סולטאן?

עריך: ס'איז נים אזוי ווי דו מיינסט! גלויב, ער וועט מיך פראטעזשירען און איך וועל אנקומען אין קעניגליכען טעאטער...

פריץ: איך פערשטעה דיך נים... (רוהיג) דו דארפסט דאך איהם דער'הרג'נען...

עריך: פארוואס זאל איך איהם דער'הרג'ענען?

פריץ: ער איז דאך געוועזן דיין פרויס געליבטער.

עריך (פלוצלונג חידער „אמעלא"): ווער איז מיין פרויס געליבטער

פריץ: ער...

עריך: (שרייט) דו ליידיגגעהער! ער? דעם דירעקטאר'ס שוועסטערקינד?

פריץ: כ'רעכען, די בעווייזען זענען קלאר...

עריך (ווילד): בעווייזען?... וואס פאר א בעווייזען?

פריץ: ער האט דאך אליין געזאגט, אז ער קען דיין פרוי און אז ער איז געפאהרען אויף דער בריטאניע...

עריך: אט דאס הייסט ביי דיר בעווייזען? דאס הייסט בעווייזען?

פריץ: און זיין טעלעגראמע צו דיין פרוי?

עריך: איך ווייס נים פון קיין שום טעלעגראמע.. וואו איז די טעלעגראמע?

פריץ (גיט זי איהם): אט איז זי...

עריך (צורייסט זי, ווילד): אט דאס איז א טעלעגראמע? דאס זענען שטיקלעך פאפיר... (ווייזט אויפ'ן פרוי'ס בילד) ווער וועט זיך ערלויבען זי צו בעליידיגען, אט דעם מלאך (פאלט חיינענדיג אויף

די קנית), וואָס איז געשטאָרבען צוליב מיר.

פריק: דו ביזט אַ נאַר...

עריך: שווייג, אויסוואורף...

פריק: ס'איז דאָך קלאָר ווי דער טאָג, אַז זי האָט דיך גענאַרט...

עריך: אויב דו רעדסט נאָך איין וואָרט, צורייס איך דיך אויף שטיקער... דו ערלויבסט זיך צו באַליידיגען מיין פרוי?... דו ערלויבסט דיר זי חושד זיין?

פריק: אָבער...

עריך: אַרויס, יונגעל... אַרויס, אויסוואורף... (כאַפּט איהם, אַ פּאַר'ן קאָלנער און וואַרפט איהם אַרויס, געהט אַרום איבער'ן צימער מיט גרויסע שריט).

צעהנטער אויפֿטריט.

עריך, בירק, דערנאָך רעפּאָרטער.

בירק (אין דער טיר): אַ רעפּאָרטער איז געקומען צו אייך...

עריך: גוט... זאָל ער אַריינקומען... אָדער ניין, וואַרט צו... ניין, זאָל ער אַריינקומען... (שטעלט זיך אויף די קניה פאַר'ן בילד) מ'פּעט דיך, הייליגע, טייערע, וואָס דו ביזט צוליב מיר געשטאָרבען...

רעפּאָרטער (קומט אַריין און פערצייכענט שנעל).

פאַרהאַנג.

דאָס אויפֿפֿירונגס-רעכט ווערט געשיצט:
אין רוסלאַנד: דורכ'ן דראַמאַטישען און מוזי-
קאַלישען שריפטשטעלער-פערבאַנד אין
פּעטערבורג.
אין פּוילען: דורכ'ן יודישען ליטעראַטען און
זשורנאַליסטען-פעראיין אין לאָדז.

פערלאג „יודיש“, ווארשא.

33) טורמע-וואנדערונגען .... וו. קאראלענקא.

(„דאס איז דאס שענסטע און דאס שטארקסטע, וואס דער גרויסער קינסטלער און קעמפער קאראלענקא האט געשאפען אויפ'ן געביט פון טורמע-פיין און סיבירער וואנדערונגען“).

34) סיבירער דערצעהלונגען ... וו. קאראלענקא.

(„קיינער פון די רוסישע קינסטלער האט אזוי טיף און ברייט נישט געשילדערט דאס לעבען און די שטרענג-שענע לאנדשאפטען פון דער ווייטער סיביר“).

35,36) דאס 93-טע יאהר .... וויקטאר הוגא

(„וויקטאר הוגא געהערט צו די גרעסטע שטערען פון דער וועלט-ליטעראטור און דאס „93-טע יאהר“—צו די שענסטע ווערק, וואס זיינען איבערגעזעצט געווארען אין אלע שפראכען“).

37) סטרונעס .... ז. סעגאלאוויטש.

(„ז. סעגאלאוויטש איז איינער פון די שענסטע ליריקער אין יודיש, און זיינע לידער, וואס קומען ארויס אין דעמדאזיגען באנד, זיינען ווירקליך קלאנגען פון צארטע סטרונעס, אמאל מעלאנכאלישע און אמאל אבער שטורמישע, ווי דער ווינד אויפ'ן ים“).

38) דאס טעאטער-בוך ....

(„א זאמלונג פון די בעסטע איינאקטערס, וואס זיינען געשאפען געווארען אין אלע אייראפעאישע שפראכען און געשפילט געווארען אויף די גרעסטע ביהנעס אין אייראפא און אמעריקא“).

39) רעגינע (פאעמע) .... ז. סעגאלאוויטש.

(„אויף א דורכזיכטיגען ליינווענט איז דא ארויסגעמאלט די פויליש-יודישע פרוי, מיט צארטע פארבען איז געשילדערט איהר סביבה און צוזאמען דערמיט אויך דעם דיכטערס איבערלעבונגען“).

הויפּט־פערקויף:

T-wo Wydawnicze „CENTRAL“ Warszawa, Nowolipki 7.